

Forskarskola i kulturhistoriska studier

INGA SANNER är professor i idéhistoria vid Stockholms universitet, institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria – och även föreståndare för forskarskolan i kulturhistoriska studier vid Stockholms universitet. I sin forskning har hon behandlat frågor rörande det svårångade begreppet sekularisering i en svensk kontext och framväxten av alternativ till traditionellt kristna uppfattningar.

Vad har forskning om digital fotografi inom sociala medier att göra med en receptionsstudie av den antike författaren Ovidius verk *Metamorfoser*? Finns det någon poäng med att sammanföra dessa till synes så olikartade projekt under en och samma organisatoriska och intellektuella hatt? Tanken med forskarskolan i kulturhistoriska studier vid Stockholms universitet är att det gör det. En bärande idé i skolan är att hitta nya sätt att studera det förflutna på som ifrågasätter etablerade gränssdragningar mellan ämnesdiscipliner och kronologier. De nämnda projekten är två av nitton doktorandprojekt inom forskarskolan, som inledde sin verksamhet 2010 med antagningen av tio doktorander och ytterligare nio året därpå. Alla dessa anknyter till skolans program som, i tämligen allmänna ordalag, talar om vikten av en kritisk granskning av ”hur historien oavbrutet återskapas och används i nutiden” och av att ”befrämja forskning om det mer eller mindre avlägset förflutna i syfte att utveckla teoretiska och metodiska tolkningsperspektiv, för att göra dessa svunna epoker angelägna i en ny historisk situation”. I en tid av ett större globalt medvetande är en ambition att kasta nytt ljus över det västerländska kulturarvet och hur det förvaltas av olika kulturarvsinstitutioner. Ett viktigt syfte är också att på ett mer generellt plan reflektera över vilken roll historisk forskning spelar och hur bilder av historien används i samtiden.

Anders Andrén, professor i arkeologi och hjärnan bakom forskarskolan, presenterade sin idé om en kulturhistorisk forskarskola vid en tidpunkt då det fanns ett stort intresse för och en nyfikenhet på forskarskolor från universitetets sida. Det fanns flera skäl till detta, såväl organisatoriska som inomvetenskapliga. En viktig omständighet gäller det faktum att antalet doktorander inom flera humanistiska ämnen har sjunkit drastiskt

som ett resultat av finansieringskravet i forskarutbildningsreformen 1998. Det gör att det finns ett stort behov av att skapa nya miljöer inom forskarutbildningen där doktorander från olika ämnen kan möta varandra. Forskarskolan motiveras också med att gränserna mellan olika humanistiska ämnen tenderar att framstå som alltmer konstlade, särskilt vad gäller forskning och forskarutbildning. Allt sedan humanvetenskaperna etablerades som självständiga discipliner har olika traditioner och konventioner vuxit fram inom olika ämnesområden beträffande såväl teori och metod som val av källmaterial. Det har lett till att ämnena har blivit alltmer specialiserade och även delats upp i olika underavdelningar. Parallellt med detta, och alltmer framträdande under senare tid, finns en strävan att överskrida dessa gränser och att hämta inspiration också från synsätt i andra ämnesområden än den egna disciplinen. De två tendenserna, den forskningspolitiska och den disciplinhistoriska, har sålunda skapat en grogrund för den typen av organisation som forskarskolan erbjuder.

Den kulturhistoriska forskarskolan vid Stockholms universitet är finansierad av den humanistiska fakulteten och leds av en styrgrupp med representanter för åtta humanistiska ämnen, förutom arkeologi även konstvetenskap, litteraturvetenskap, etnologi, historia, idéhistoria, klassiska språk och filmvetenskap. Doktorander antogs även i ämnena modevetenskap och religionshistoria. Två saker har varit viktiga att beakta när det gäller själva verksamheten. Den ena gällde vikten av en gedigen administration. Navet i denna består av en forskningssekreterare som tillsattes ett halvår innan de första doktoranderna påbörjade sin utbildning och som har haft en aktiv roll i utformningen

av utbildningen. Den andra handlade om att uppmärksamma det faktum att doktoranderna i skolan är dubbelanslutna, i det att de tillhör såväl forskarskolan som en institution. En utgångspunkt när skolan startade var att det skulle vara lika fördelning mellan forskarskolan och institutionerna vad gäller kurser, seminarier och andra aktiviteter. Det gällde också handledarna att de, åtminstone i idealfallet, skulle hämtas från såväl institutionen som styrgruppen. Dubbelanslutningen har visat sig ha både för- och nackdelar. Det är självklart positivt att få stimulans från två håll, men det kan också leda till att doktoranderna känner sig överaktiverade och att de slits mellan åtaganden inom de olika miljöerna. En nackdel kan också vara frågan om identitet – vad är man egentligen om man går i en kulturhistorisk forskarskola, är man kulturhistoriker eller är man filmvetare, etnolog, historiker eller något annat?

Det är viktigt att temat för forskarskolan faktiskt fungerar som en paraplybeteckning som kan omfatta doktorander från olika discipliner utan att ämnestillhörigheten behöver sättas i fråga. Temat kulturhistoria verkar fungera mycket bra som en sådan övergripande beteckning. Den är tillräckligt allmän och ändå tillräckligt specifik för att kunna samla en mångfald forskningsinriktningar under ett gemensamt paraply. Under den tid som skolan har funnits har det visat sig svårt, för att inte säga omöjligt, att nå konsensus kring vad kulturhistoria är. Begreppets vaghet har dock visat sig vara något positivt, som lett till många kreativa diskussioner. Man kan konstatera att det kulturhistoriska perspektivet inte är något fast och stabilt utan något som formas genom aktiviteterna i skolan.

När det gäller den intellektuella miljö

som skapats genom forskarskolan är erfarenheterna mycket positiva. En viktig faktor är det förhållandevis generösa anslaget från fakulteten som tillåter resor, besök av gästföreläsare med mera. Så introducerades exempelvis de nya doktoranderna genom resor till Aten respektive Rom, där hela styrgruppen också var med och som samtidigt var en utgångspunkt för doktorandernas första kurs inom skolan. Våren 2012 deltog en del av doktoranderna i en mycket uppskattad kurs om kulturavets institutionalisering i Washington och hösten 2013 kommer resten av doktoranderna att delta i en kurs om kulturmöten i Istanbul. Vi har haft besök av många intressanta föreläsare, alltifrån Peter Burke till N. Katherine Hayles och W.J.T. Mitchell. En strävan har också varit att etablera kontakter med kulturavsinstitutioner i Stockholm, genom att en del av aktiviteterna i skolan har förlagts till dem.

Trots att skolan ännu är i högsta grad pågående kan man nog säga att utfallet vad gäller den vetenskapliga sidan har varit mycket positivt. Det har fungerat väl att föra samman doktorander som har forskningsprojekt vilka kan synas ligga ganska så långt ifrån varandra. Det kom tydligt till uttryck i en två dagars workshop kring en antologi med arbetsnamnet *Making Cultural History*, i vilken doktoranderna kommer att presentera delar av sina projekt. Vid workshopen förundrades vi som var med över den höga nivån på diskussionerna, och över doktorandernas förmåga att sätta sig in i andras forskningsprojekt och att generöst bidra med förslag till ändringar eller tillägg till texterna. Det var ett riktigt akademiskt lagarbete, trots att var och en av doktoranderna också har sin specifika ämnesin-

riktning. Steget mellan forskningen om digitala fotografier inom sociala medier och medeltidsreceptionen av Ovidius är ibland kortare än man kan tro. I workshopen, liksom i forskarskolans kurser och seminarier, har det blivit uppenbart för oss som nu har följt doktoranderna halvvägs genom utbildningen, att det är mödan värt att överbrygga gränserna mellan olika humanistiska discipliner och låta olika perspektiv utmana och berika varandra.

En positiv bieffekt, som inte ska underskattas, är de kontakter som etableras mellan de disputerade forskare som är engagerade i skolan. Genom samarbeten i forskarkurser och seminarier läggs en bra grund för ämnesöverskridande möten. De medel som fakulteten har avsatt för framtida postdoktjänster i kulturhistoria gör det troligt att olika typer av samverkan mellan skilda ämnesområden kan komma att utvecklas än mer framöver.

SUMMARY

The Research School of Studies in Cultural Studies

The Research School of Studies in Cultural History started in 2010 and is financed by the Faculty of Humanities at Stockholm University. The school has accepted 19 PhD students from different disciplines within the faculty and it is led by a steering committee with representatives from various disciplines. The aim of the school is to find new interdisciplinary ways to study history and to create new intellectual milieus and to investigate new forms of cooperation within the PhD programs. The activities of the school, such as courses, seminars, guest researchers etcetera, have proven successful so far. Problems that have occurred are linked with the fact that the PhD students sometimes have been torn between the activities of the research school and the curriculum of their respective departments.